

„Transparency International“ Lietuvos skyriaus teisinė analizė

2010-01-25

Komentaras dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo

Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. sausio 21 d. nutarimo Nr. 75 „Dėl atlyginimo už vertingą informaciją apie nusikaltimus, kuriais padaryta turtinė žala valstybei“ pakeitimo

Naujai nutarimo redakcijai, kaip ir ankstesniam nutarimui, yra nemažai pastabų.

Remiantis minėtu aktu, asmenims, suteikusiems teisėsaugos ar teisėtvarkos institucijoms vertingos informacijos apie nusikalstamas veikas ekonomikai ir verslo tvarkai ir/ar finansų sistemai, korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas, gali būti atlyginama vienkartinė pinigine išmoka.

Pagrindinės problemos susiję su tuo, kad minėtas aktas:

- 1) taikomas tik dėl nusikalstamų veikų, t.y. nepavykus įrodyti nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo (o tai įrodoma arba apkaltinamuoju teismo nuosprendžiu, arba oficialiu kaltininko ir valstybės institucijos susitaikymu, kaltininkui tuo pačiu pripažįstant savo kalbę) arba jei veika yra žalinga ir neteisėta, bet nelaikoma nusikalstama, pranešėjas negali tikėtis jokios išmokos (nepaisant to fakto, kad valstybė po atitinkamo pranešimo atgavo jai priklausančias įmokas ar kitas gėrybes, t.y. akivaizdžiai turėjo turtinės naudos);
- 2) taikomas tik tuomet, kai dėl suteiktos vertingos informacijos valstybei realiai atlyginama nusikaltimu padaryta turtinė žala arba lėšos išieškamos į Lietuvos Respublikos valstybės biudžetą, savivaldybių biudžetus ir valstybės pinigų fondus. Jei iš kaltininko dėl kažkokių priežasčių (pavyzdžiui dėl to, kad sugebėjo gerai paslėpti nusikalstamu būdu gautas lėšas) nepavyksta išieškoti, išmokos gavimas tampa neįmanomu. Ši aplinkybė, be kita ko, reiškia ir tai, kad pranešti apie neteisėtą veiką rengimosi stadijoje (kol neatsirado žala) nėra jokios paskatos;
- 3) numato tik maksimalią išmokos dydžio dalį („išmokos dydis yra iki 10 procentų valstybei atlygintos nusikalstama veika padarytos turtinės žalos arba išieškotų į Lietuvos Respublikos valstybės biudžetą, savivaldybių biudžetus ir valstybės pinigų fondus lėšų“ ir bet kuriuo atveju „ne daugiau kaip 100 tūkstančių litų“), tačiau *neteikia jokių garantijų, kad ta išmoka nebus tik simbolinė*, pavyzdžiui, 1 litas;
- 4) nenumato jokio garantinio mechanizmo, kad asmuo apskritai gaus išmoką (ar bent jau ne simbolinę išmoką), nes sprendimą priima netgi ne informaciją gavusi ir jos pagrindu betarpiškai tyrimą atliekanti teisėsaugos institucija (ji tik teikia motyvuotą teikimą), o iš įvairias institucijas atstovaujančių asmenų sudaryta speciali komisija;

- 5) nenumato jokių informacijos vertingumo kriterijų (išskyrus tai, kad dėl tos informacijos „atlyginama nusikalstama veika padaryta turtinė žala arba lėšos išieškomos į Lietuvos Respublikos valstybės biudžetą, savivaldybių biudžetus ir valstybės pinigų fondus“). Turint omeny, kad byloje būna ir kitų informacijos šaltinių, netgi faktas, kad byla iš esmės paremta būtent asmens pateikta informacija, nėra pagrindu vienareikšmiškai nustatyti jos vertingumo;
- 6) *nesaugo informaciją pateikusių asmenų nuo neigiamų pasekmių darbineje ar profesinėje veikloje.*

Pažymėtina, kad naujoje nutarimo redakcijoje nepadaryta rimtesnių pakeitimų, tik privalomi pakeitimai, iš esmės susiję su Baudžiamojo kodekso pataisymais. TILS duomenimis, remiantis ankstesniu nutarimu, nepasitaikė tokio atlyginimo atvejų, tad kyla klausimas, ko galima tikėtis praktikoje dabar.